

Geef de Zeeuwse natuur een (t)huis op je schoolplein

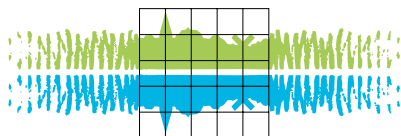
Factsheet

Colofon

IVN Natuureducatie ©2019

Inhoud: Stichting Landschapsbeheer Zeeland i.s.m IVN Natuureducatie

Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Foto's: 'Naar school', door de makers van Ouders van Nu, Stichting Landschapsbeheer Zeeland en Jolanda Maas.

Inhoudsopgave

Een groen schoolplein	4
De Zeeuwse Natuur op je schoolplein	6
Tip 1 t/m 5: Laat wat groeien!	8
Tip 6 t/m 10: Zorg voor schuil, nest en verblijfplaatsen	10
Extra elementen	12
Inspiratie	13
Bijlagen	14

Een groen schoolplein

Een groen schoolplein is een fijne plek voor kinderen, maar ook voor planten en dieren! Vogels, vlinders en bijen vinden er een plek om te leven en te eten. Op een groen schoolplein maken kinderen spelenderwijs kennis met allerlei planten- en diersoorten. Maar hoe geef je de Zeeuwse Natuur een (t)huis op je schoolplein! Wij geven je 10 tips!

Wat is een groen schoolplein?

Een groen schoolplein is een rijk speel- en leerlandschap waar zowel ruimte is voor kinderen om vrij te spelen en les te krijgen, als voor de Zeeuwse natuur in de bebouwde omgeving om zich te ontwikkelen. Het is een gezonde en inspirerende plek, waar kinderen zowel fysiek als sociaal leren in en van de natuur.

Voordelen van een groen schoolplein

Buiten zijn en buiten leren in een natuurlijke omgeving stimuleert de ontwikkeling van **zintuigen, creativiteit en de motorische, cognitieve en sociale vaardigheden** van kinderen. Dit zijn basisbehoeften voor de gezonde ontwikkeling van de Zeeuwse jeugd. Groene schoolpleinen kunnen daaraan bijdragen. We hebben voor jou een aantal voordelen van een groen schoolplein op een rijtje gezet:

Een groen schoolplein...

- Brengt kinderen in contact met natuur.
- Daagt uit om te bewegen
- Laat kinderen leren over de natuur in een betekenisvolle context
- Biedt een plek waar kinderen hun creativiteit kwijt kunnen en gevarieerder spelen
- Is een plek waar aantoonbaar minder gepest wordt en kinderen beter samen spelen
- Is goed voor de biodiversiteit

Situatie in Zeeland

Uit de factsheet 'Jeugdmonitor Zeeland, Lekker in je vel met groen en blauw in de wijk?' uit 2017 blijkt dat Zeeuwse natuur in de buurt een positief effect heeft op gezondheid en overgewicht. In een wijk waar geen groen aanwezig is voelt 79% van de scholieren zich gezond. In een wijk waar volop groen aanwezig is, is dit significant hoger, namelijk 83%. Daarnaast leidt meer groen in de wijk ook tot minder overgewicht. Uit het onderzoek blijkt ook dat van de kinderen tussen de 7 en 18 jaar slechts 1% de aanbevolen hoeveelheid groente en fruit eet. Een natuurlijke schoolomgeving waar je groente en fruit zelf kunt kweken en zien groeien, stimuleert de consumptie en kennis en draagt bij aan het gezond opgroeien.

Vegetatie Goese Meer

Poel Dreischor

Takkenril

Inspiratie Groen Schoolplein

De Zeeuwse Natuur

Op je schoolplein

Voordat je aan de slag gaat vertellen we je graag iets over de Zeeuwse Natuur en hoe je de Zeeuwse natuur naar je schoolplein haalt. Want hoe ziet de Zeeuwse Natuur eruit, en waarom is het zo belangrijk om de streekeigen natuur terug te brengen op het schoolplein?

Streekeigen landschapselementen

Landschapselementen bepalen de structuur van het landschap maar ook het verhaal en de identiteit van een streek. Het zijn elementen die van oudsher te vinden zijn in ons landschap en die zorgen voor herkenbaarheid en afwisseling. Ze hebben vaak een historische achtergrond: de invloed van de mens in het verleden op het landschap is er vaak in terug te vinden. Streekeigen landschapselementen zijn van grote betekenis voor de biodiversiteit (het aantal verschillende planten en dieren dat voorkomt in een bepaalde omgeving). Ze bieden voedsel, nestgelegenheid en/of een schuilplaats aan diverse dieren uit de omgeving. Bekende streekeigen landschapselementen in Zeeland zijn **knotbomen, meidoornhagen, hoogstamfruitboomgaarden, houtrillen en poelen**.

Poelen

Een poel is een natuurlijke laagte of een kuil die gegraven is als drinkwatervoorziening van vee. De kuil wordt gevuld door (zoet) grond- en regenwater. Amfibieën, zoals de kamsalamander, rugstreeppad en boomkikker maken hier in het Zeeuwse Landschap gebruik van. Op het schoolplein heeft de poel de functie van leefgebied kikkers en andere waterbeestjes en is het een drinkplaats voor bijvoorbeeld vogels en zoogdieren. De aanleg van een poel zorgt voor variatie in het terrein. Meer variatie betekent meer planten- en diersoorten.

Hoogstamfruitboomgaard

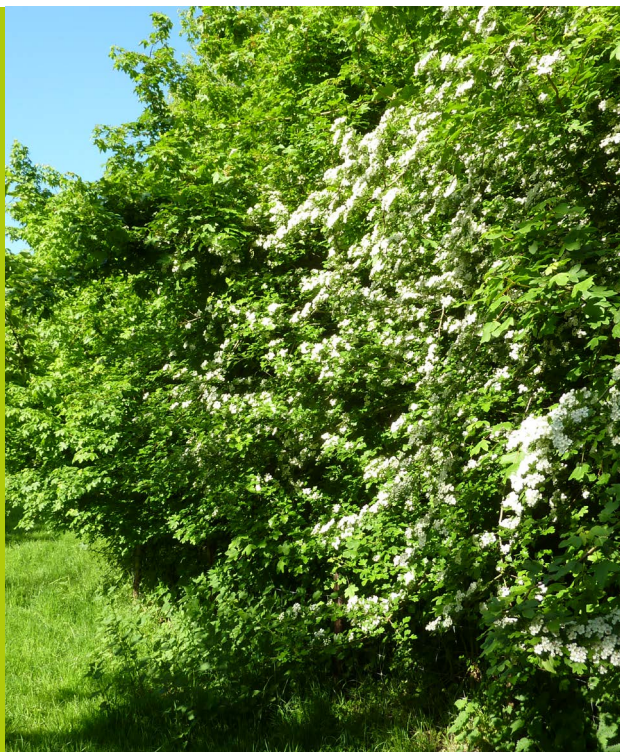
Fruitteelt komt van oudsher voor in Zeeland. Vroeger waren er vele kleine hoogstamboomgaarden bij boerderijen en rond dorpen. Dit zijn boomgaarden met hoogstam fruitrassen en notenbomen. Steeds meer hoogstamboomgaarden zijn in de loop der tijd verdwenen, onder andere door de overstromingen in de WOII en in 1953. Een hele boomgaard past misschien niet op je schoolplein, maar een paar fruitbomen (met oude rassen) waarschijnlijk wel!

Streekeigen bomen, struiken en planten

Alle van nature thuishorende soorten in Zeeland zijn inheems (en streekeigen) te noemen. Verder zijn er nog soorten die niet inheems zijn, maar al zo lang, vaak vele eeuwen, worden aangeplant dat ze wel streekeigen genoemd mogen worden. Met streekeigen bomen en struiken op je schoolplein sluit het plein aan bij het omringende landschap. Dieren uit de omgeving (vlinders, vogels, egels) hebben zo een extra tussenstop of extra plek om te schuilen, eten en verblijven. De vruchtjes en zaadjes van streekeigen soorten zijn een feestmaal voor veel dieren. Veel dieren, vooral insecten, zijn afhankelijk van de inheemse soorten. Andere voordelen van het gebruik van autochtone en streekeigen soorten op het schoolplein zijn dat ze goed bestand zijn tegen ziekten en plagen en zijn aangepast aan de grillen van ons klimaat en de Zeeuwse bodem. Voorbeelden van streekeigen bomen en struiken zijn bijvoorbeeld knotwilgen en meidoornhagen. In de tabellen in de bijlage staan lijsten met streekeigen plantgoed.

Meidoorn

De meidoorn - De Germanen maakten van de meidoorn takken al ondoordringbare heggen ter bescherming van hun akkers en goed. Die gewoonte is ook in Zeeland overgenomen. Zeeuwse hagen werden aangeplant als veekering. Bijna altijd bestonden ze uit doornige soorten, waarvan de meidoorn de meest voorkomende is. Door de uitvinding van prikkeldraad, eind 19e eeuw, verloren veel hagen hun functie en verdwenen. Bijen en vliegen bezoeken de geurende bloemen van de meidoorn graag. De bessen van de meidoorn zorgen voor wat kleur in de wintermaanden en dienen als wintervoedsel voor vogels en insecten. De dichte struik is in combinatie met zijn lange doornen een veilige broedplaats voor vogels.

Tip 1 t/m 5

Laat wat groeien

1. Plant een aantal bomen

Tabel 1 (blz 12)

Bomen zorgen voor natuurlijke schaduwplekken op je plein en zijn een schuil- en voedselplek voor onder andere vogels. Wist je dat één boom net zo verkoelend werkt als 10 airco's?!

2. Plant een aantal struiken

Tabel 2 (blz 12)

Plant een aantal struiken. Denk aan vlier, duindoorn en ook aan bessenstruiken, zoals rode en witte bessen. Vogels en kinderen snoepen hier graag van.

Top 10 tuinvogels in Zeeland (2019)

Vogels komen af op een schoolplein vol bomen, bessenstruiken en ander vogelvoer. Hoe groener je schoolplein, hoe groter de kans dat je verschillende vogels tegenkomt. In 2019 werden onderstaande vogels het vaakst geteld in Zeeuwse tuinen. Er is dus een goede kans dat ze ook op jouw groene schoolplein langskomen.

1. Huismus
2. Vink
3. Koolmees
4. Kauw
5. Turkse tortel
6. Merel
7. Pimpelmees
8. Roodborst
9. Spreeuw
10. Ekster

Tip: Elk jaar is er de Nationale Tuinvogeltelling voor particulieren en scholen. Tel met je klas een halfuurtje de vogels op het schoolplein! Kijk voor meer informatie op www.tuinvogeltelling.nl

Kinderen planten Zeeuwse Haag

3. Maak een kruidenrand met inheemse soorten

Tabel 3 (blz 12)

Plant een aantal keukenkruiden op een plekje op het schoolplein. Gebruik ze eens om wat lekkers te maken!

4. Een inheemse bloementuin

Tabel 4 (blz 13)

Veel bloemzaadmengsels en bloemenplanten aangeboden in tuincentra zijn exoten. Exoten zijn kleurrijk en bieden voedsel voor honingbijen en algemene vlinders. Maar niet voor veel Nederlandse wilde bijen en andere insecten. Zij hebben inheemse bloemen nodig voor voortplanting, voedsel en nestgelegenheid.

5. Leg een bloemrijk grasland aan of laat een gazon verwilderen

Tabel 5 (blz 13)

Een stuk verwilderd gazon biedt mogelijkheden aan de aanwezige bloemen om tot bloei te komen. Ook het gras kan zelf gaan bloeien. Hierdoor wordt het grasveld een waardevolle plek voor bijen, vlinders en andere insecten. Maar ook vogels zullen zich aangetrokken voelen tot een natuurlijk grasveld.

Bloemenrand

Tip 6 t/m 10

Zorg voor schuil, nest en verblijfplaatsen

6. Hang een bijenhotel, vogelhuisje, vleermuizenkast of oorwormenhotel op.

7. Maak een bijenheuvel

Een bijenheuvel is een grotendeels onbegroeide heuvel van klei of zand op een zonnige plek. Bodembewoners zoals zandbijen krijgen veel kansen in een kale of half begroeide zandheuvel.

8. Laat afgevallen bladeren liggen of maak een takkenril voor gesnoeide takken

Laat in een hoek van de tuin een stapel hout of een boomstronk liggen, of maak een takkenril of hoekje waar je afgevallen bladeren laat liggen. Veel diersoorten vinden hier een schuilplaats en voedsel.

Hoe maak je een takkenril?

1. Zoek een geschikte plaats. Bijvoorbeeld in de buurt van een poel of langs de rand van het schoolplein.
2. Sla stevige palen van (1½ tot 2 meter lang) een halve meter de grond in en maak twee rijen (zie foto).
3. Leg alle overige takken op elkaar met de dikste kant steeds in dezelfde richting tussen de palen.
4. Door vertering van het onderste hout kan de ril steeds opnieuw aangevuld worden met snoeihout.

9. Bouw een stapelmuurtje

Maak een stapelmuurtje van de oude tegels van het schoolplein of van restjes tegels of stenen die je samen met ouders verzamelt. Dieren maken dankbaar gebruik van de gaten in stapelmuurtjes.

10. Leg een natuurlijke poel of vijvertje aan

Stapelmuurtje

Insectenhotel

Extra elementen

Groen dak

Een groen dak is het hele jaar groen en bloeit in de zomer. Maar er zijn ook andere soorten groene daken begroeid met kruidige planten zoals grassen en bloemen. Een groen dak biedt onder andere vlinders en bijen een rustige plek waar ze niet gestoord worden door 'ons' mensen en waar ze makkelijk bij voedsel kunnen.

Moestuin

Plaats moestuinbakken op je schoolplein, of maak een kleine moestuin. Zo leren kinderen waar hun eten vandaan komt. En op sommige groenten komen ook weer dieren af.

Koninginnenpage

Wist je dat ook de koninginnenpage in Zeeland voorkomt! Dit is één van de meest spectaculaire dagvlinders in Nederland met zijn grote vleugels en geel-zwarte patroon. De koninginnenpage doet het vooral goed bij warm weer.

Ook een koninginnenpage op je schoolplein? Hieronder wat tips!

- De koninginnenpage legt zijn eitjes op bladeren of bloemen van peen, en andere schermbloemigen, zoals engelwortel.
- Zaai venkel en peen in de tuin. Gebruik biologisch zaad, en laat de gifspuit achterwege.
- De koninginnenpage overwintert op stevige stengels of op afgestorven houtige planten, laag in de vegetatie. Laat dode planten in de winter gewoon in de tuin staan, dit zijn plekken voor vlinders om zich te verschuilen.
- Zorg voor veel nectarplanten, zoals klavers en distels.

Smulparadijs

Hang eten voor de vogels op, vooral in de winter zijn ze daar erg blij mee. Denk aan pindaslingers, een vetbol of dennenappel met speciale vogelpindakaas.

Speelelementen goed voor mens en dier

- Vlecht een tunnel van katwilgen. Of zet katwilgen in rijverband waar kinderen doorheen kunnen lopen.
- Maak een groen doolhof met bijvoorbeeld de veldesdoorn.
- Plaats een klimboom.

Inspiratie

Wilgentunnel of wilgenhut

Watarelement

Spelen in een groene omgeving

Stapelmuurtjes als verhoging

Bijlagen

Tabel 1

Bomen	
Streekeigen bomen	
Hoogstamfruitboom	Vijg
Walnoot	Mispel
Inheemse bomen	
Esdoorn	Vogelkers (makkelijke boom!)
Veldesdoorn	Zomereik
Wilde peer	Berk
Zwarte els	Gelderse roos
Boswilg, katwilg, grauwe wilg, amandelwilg (zijn struikvormers en geen bomen met stam). Knotboom (bijv. schietwilg, kraakwilg of linde)	Lijsterbes
Gewone es	Lindeboom

Tabel 2

Inheemse struiken	
Veldesdoorn (<i>Acer Campestre</i>)	Vlier
Meidoorn	Sporkehout / vuilboom (hogere struik (<i>Rhamnus Frangula</i>))
Sleedoorn	Wilde kers / boskriek (<i>Prunus Avium</i>)
Kardinaalsmuts	Bosrank
Kamperfoelie	Hondsroos

Tabel 3

Inheemse kruiden	
Rozemarijn	Lavendel
Tijm	Bonenkruid
Bieslook of slangenlook	Salie
Munt	Dropplantje
Citroenmelisse	

Tabel 4

Bloementuintje met inheemse soorten goed voor bijen*	
Gewone Margriet	Knoopkruid
Groot Hoefblad	Koolzaad
Rode Klaver	Kale Jonker
Betonie	Wilgenroosje
Vijfvingerkruid	Klokje of Grasklokje
Fluitenkruid	Slangenkruid
Gewone Engelwortel	Duizendblad
Gewoon Biggenkruid	Witte Dovenetel
Gewoon Speenkruid	Paarse Dovenetel
Groot Streepzaad	Hondsdrif
Madeliefje	Heelblaadjes
Echte guldenroede	Vertakte Leeuwentand
Gewone Dophei	Heggenrank

*Veel soorten goed zijn voor hommels en voor allerlei wilde bijen: Elke bloemfamilie heeft een aantrekkingskracht op een soortgroep (vlinders, zweefvliegen, bijen, hommels).

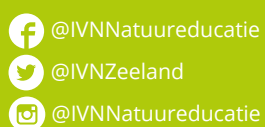
Tabel 5

Bloemrijk graslandje	
Glanshaver	Margriet
Knoopkruid	Rapunzelklokje
Grasklokje	Goudhaver
Wilde Marjolein	Grasklokje
Wilde Peen	Pinksterbloem
Grote Ratelaar	Echte Koekoeksbloem
Kamgras	Scherpe Boterbloem
Rode Klaver	Duizendblad

Beleef de natuur

IVN Zeeland
Klein Frankrijk 1, Goes
zeeland@ivn.nl
ivn.nl/zeeland

@IVNNatuureducatie

@IVNZeeland

@IVNNatuureducatie

ivn natuur
educatie